

Омбудсман України
Ombudsman of Ukraine

ЗВІТ

**про результати відвідування
Чернігівського районного управління поліції
Головного управління Національної поліції у
Чернігівській області
25.04.2024**

м. Київ, 2024

I. Вступ

Для виконання функцій національного превентивного механізму (далі – НПМ) відповідно до Факультативного протоколу до Конвенції проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження та покарання, на підставі статей 13, 19¹, 22 Закону України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини», 25.04.2024 групою НПМ здійснено відвідування Чернігівського районного управління поліції Головного управління Національної поліції у Чернігівській області (далі – управління поліції, Чернігівське районне управління поліції, Чернігівське РУП ГУНП).

Відвідування здійснювали члени групи НПМ:

Нікулін Віталій Андрійович, представник Уповноваженого з прав людини в місцях несвободи;

Коноплястий Сергій Миколайович, заступник начальника відділу інспектування об'єктів контролю в правоохоронних, судових органах та військових формувань Департаменту з питань реалізації національного превентивного механізму Секретаріату Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини (керівник групи НПМ);

Григоров Михайло Сергійович, головний спеціаліст відділу інспектування об'єктів контролю в правоохоронних, судових органах та військових формувань Департаменту з питань реалізації національного превентивного механізму Секретаріату Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини;

Коренькова Тетяна Юріївна, головний спеціаліст Відділу сприяння роботі регіональних представництв Секретаріату Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини;

Лепеха Алла Григорівна, представник громадської організації.

Управління поліції розташоване у двох адміністративних будівлях за адресами: м. Чернігів, вулиця Шевченка, 13 та вулиця Старобілоуська, 4а.

У зв'язку з аварійним станом адміністративної будівлі по вул. Шевченка, 13, відповідно до вимог наказу Чернігівського районного управління поліції від 14.04.2021 № 217, чергова частина управління поліції переміщена до адміністративної будівлі по вул. Старобілоуська, 4а (фото 1). Обладнати кімнати для затриманих в зазначеній будівлі немає можливості внаслідок особливостей розташування несучих будівельних конструкцій, інженерно-технічних комунікацій та відсутністю вільної площі необхідної для їх створення.

Разом з цим, з метою належного функціонування управління поліції, на даний час проводяться ремонтно-реконструкційні роботи в адміністративній будівлі розташованій за адресою: м. Чернігів, вул. І.Мазепи, 12. В зазначеній будівлі побудовано дві кімнати для затриманих та проводиться їх облаштування інженерно-технічними комунікаціями та іншими складовими відповідно до діючих нормативно-технічних вимог.

Адміністративна будівля управління поліції по вул. Старобілоуській, 4а обладнана сховищем, яке знаходиться у підвальному приміщенні. У сховищі присутній запас питної води та медикаменти (фото 2, 3).

Протягом 2024 року співробітниками управління поліції затримано 129 осіб, з яких: за вчинення адміністративних правопорушень – 88 осіб, затриманих за підозрою у вчиненні злочину – 36 осіб, затриманих на підставі ухвали слідчого судді, суду – 5 осіб.

Попередні зауваження.

Попереднє відвідування управління поліції групою НПМ здійснено 06.04.2021.

За результатами попереднього відвідування керівництву Чернігівського районного управління поліції надано наступні рекомендації:

дотримання вимог статті 208 Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК України) під час затримання осіб, підозрюваних у вчиненні злочинів;

виконання вимог частини четвертої статті 213 КПК України щодо негайного повідомлення центру з надання безоплатної вторинної правової допомоги про затримання осіб;

своєчасного поміщення затриманих осіб до кімнат для затриманих або ІТТ № 1, виключивши їх довготривале тримання в службових кабінетах;

обладнання кімнат для конфіденційного побачення затриманих із захисниками та проведення опитування і процесуальних дій із доставленими особами, а також інформацією про найменування органу поліції;

виконання службовою особою, відповідальною за перебування затриманих обов'язків, визначених статтями 212, 213 КПК України та розділом X Положення про слідчі підрозділи Національної поліції України, затвердженого наказом МВС України від 08.07.2017 № 570;

У ході відвідування встановлено, що більшість рекомендації наданих за результатом попереднього відвідування, не виконані, однак завершення ремонтно-реконструкційних робіт в адміністративній будівлі розташованій по вул. І. Мазепи, 12 надасть змогу обладнати управління поліції по системі «Custody Records», забезпечити функціонування кімнат для затриманих, проведення слідчих дій, для конфіденційного побачення затриманих осіб із захисниками.

II. ФАКТИ, ВИЯВЛЕНІ ПІД ЧАС ВІДВІДУВАННЯ

Порушення права на захист від катування або нелюдського чи такого, що принижує гідність, поводження або покарання (стаття 3 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, частина 1 статті 28 Конституції України).

1. Упродовж 2023-2024 років до Чернігівського районного управління поліції надійшло 62 повідомлення громадян про можливі неправомірні дії працівників поліції, побиття.

У порушення вимог частини 4 статті 216 КПК України та частини 3 статті 8 Закону України «Про Державне бюро розслідувань» керівництвом управління поліції запроваджено негативну практику розгляду відомством повідомлень про можливі кримінальні правопорушення, які за інформацією заявників (потерпілих) вчинені працівниками поліції, без своєчасного та невідкладного інформування відповідного територіального управління Державного бюро розслідувань, а також відповідної реєстрації таких відомостей у Єдиному реєстрі досудових розслідувань (далі – ЄРДР).

За результатами перевірки фактів, викладених у цих зверненнях, працівниками поліції кримінальні провадження не реєструвались, до органів Державного бюро розслідувань інформація та повідомлення не направлялись.

Так, зокрема 19.02.2024 надійшло повідомлення від громадянина К., зареєстроване під № 8234 про факт нанесення йому тілесних ушкоджень працівником поліції. За результатами проведеної працівниками поліції перевірки викладені у заяві факти не підтвердились.

09.06.2023 надійшло повідомлення від громадянина Ф., зареєстроване під № 27073, який повідомив про нанесення йому тілесних ушкоджень працівниками поліції. За результатами розгляду звернення викладені факти побиття працівниками поліції не підтвердились.

Аналогічні порушення виявлено за фактами, зареєстрованими упродовж 2023-2024 року під №№ 4464, 4723, 7638, 8182.... усього 62 звернення.

2. Крім того, встановлено факти надходження до Чернігівського РУП ГУНП повідомлень від громадян про незаконні дії (побиття) працівниками поліції разом з військовослужбовцями.

Так, 28.01.2023 до чергової частини Чернігівського РУП ГУНП надійшло повідомлення від громадянина А. про його побиття працівником поліції разом з військовослужбовцями (територіальної оборони), яке зареєстроване в журналі єдиного обліку заяв і повідомлень про вчинені кримінальні правопорушення та інші події (далі - ЄО) за № 4464.

Аналогічні звернення зареєстровано за №№ 32474 від 07.07.2023, 51655 від 01.10.2023.

За результатами перевірки управління вказані факти не знайшли свого підтвердження, інформація про перевірку законності цих рішень, зокрема органами прокуратури, також відсутня.

Незважаючи на те, що в діях військовослужбовців можуть мати місце адміністративні чи дисциплінарні правопорушення інформація та матеріали органами поліції не передавалась до підрозділів Військової служби правопорядку у Збройних Силах України, до функцій якої, відповідно до статті 8 Закону України «Про Військову службу правопорядку у Збройних Силах України», відноситься попередження, виявлення, припинення кримінальних та

інших правопорушень, вчинених, у тому числі, працівниками Збройних Сил України під час виконання ними службових обов'язків.

Вказане свідчить про неефективне виконання органами Військової служби правопорядку у Збройних Силах України функцій, покладених на відомство пунктом 10 статті 8 Закону України «Про Військову службу правопорядку у Збройних Силах України», в частині забезпечення взаємодії з органами Національної поліції, іншими правоохоронними органами, у тому числі щодо обміну з ними інформацією для виявлення правопорушень.

Аналогічні факти неналежної взаємодії між працівниками вказаних відомств виявлялись з грудня 2023 року представниками НПМ в роботі підрозділів м. Києва, Волинської та Чернівецької області.

3. Встановлено факти неналежної організації проведення першочергових дій працівниками поліції при надходженні до органу, підрозділу поліції заяв і повідомлень про кримінальні правопорушення та реагування на них.

Так, відповідно до вимог КПК України та Інструкції з організації взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами Національної поліції України в запобіганні кримінальним правопорушенням, їх виявленні та розслідуванні, затвердженої наказом Міністерства внутрішніх справ України від 07.07.2017 № 575, у разі, якщо в результаті проведення першочергових заходів і невідкладних слідчих (розшукових) дій не встановлено особу, яка вчинила кримінальне правопорушення, керівник органу, підрозділу поліції організовує і забезпечує подальшу роботу з розкриття кримінального правопорушення.

У разі виявлення під час проведення оперативно-розшукових заходів ознак кримінального правопорушення керівник оперативного підрозділу невідкладно направляє зібрані матеріали, в яких зафіксовано фактичні дані про протиправні діяння окремих осіб та груп, відповідальність за які передбачена Кримінальним кодексом України, до відповідного органу досудового розслідування для початку та здійснення досудового розслідування в порядку, передбаченому КПК України.

За результатами вивчення заяв і повідомлень, про можливі кримінальні правопорушення, які надійшли з державної установи «Чернігівський слідчий ізолятор» (далі – Чернігівський СІЗО) до чергової частини Чернігівського районного управління поліції встановлено, що жоден факт самоушкодження, смерті, неналежного виконання професійних обов'язків медичними працівниками Чернігівського СІЗО не знайшов свого підтвердження, заходи кримінально-правового характеру не вживались.

Так, 09.03.2023 до чергової частини Чернігівського районного управління поліції надійшло повідомлення з Чернігівського СІЗО, яке зареєстровано за № 10638 про навмисне нанесення ув'язненим Я. собі тілесних ушкоджень.

02.11.2023 надійшло повідомлення від ув'язненого Л., яке зареєстровано за № 57646 про нанесення собі тілесних ушкоджень у вигляді подряпин на лівому передпліччі одноразовим лезом для гоління.

Порушення права на свободу та особисту недоторканість (стаття 29 Конституції України, стаття 5 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод).

4. У порушення підпункту 1 пункту 1 розділу VIII Інструкції з організації діяльності чергової служби органів (підрозділів) Національної поліції України, затвердженої наказом Міністерства внутрішніх справ України від 23.05.2017 № 440 (далі – Інструкція), в управлінні поліції відсутня кімната для затриманих.

Разом з цим, у порушення підпункту 2 пункту 4 розділу IV Інструкції затримані особи доставлялись до управління поліції (вул. Старобілоуська, 4а) для проведення процесуальних дій без належної перевірки наявності правових підстав доставлення відповідальними по управлінню поліції.

Зокрема, згідно записів у журналі обліку доставлених, відвідувачів та запрошених (далі – журнал), передбаченому додатком 7 Інструкції, встановлено, що 04.03.2024 о 17 годині 33 хвилини до приміщення управління поліції прибув (зі слів працівників управління поліції) громадянин ██████████, якого відразу слідчим слідчого відділу Чернігівського районного управління поліції Ніловим А.С. затримано в порядку статті 208 Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК України).

У той же час, в ході проведення конфіденційної бесіди із громадянином ██████████, який утримується в Чернігівському СІЗО, останній повідомив, що фактично був затриманий службовими особами поліції 04.03.2024 близько 12 години 00 хвилин за місцем проживання та лише через деякий час доставлений до приміщення Чернігівського районного управління поліції.

Також, згідно записів у журналі встановлено, що 13.02.2024 до приміщення управління поліції три рази запрошено громадянина ██████████ для надання пояснення та проведення бесіди (записи в журналі № 231, 248, 267). В управлінні поліції ██████████ перебував 13.02.2024 в період з 09 години 11 хвилин до 12 години 00 хвилин, з 13 години 38 хвилин до 16 години 30 хвилин та з 18 години 10 хвилин до 02 години 40 хвилин 14.02.2024.

Відповідно до протоколу затримання особи, підозрюваної у вчиненні злочину ██████████, затримано слідчим слідчого відділу Чернігівського районного управління поліції Безкоровайною Є.О. 13.02.2024 о 20 годині 40 хвилин. Однак, згідно додатку до протоколу затримання, оформленому в присутності захисника, наданого регіональним центром з надання безоплатної вторинної правової допомоги у Чернігівській області, встановлено, що ██████████ фактично був затриманий службовими особами управління поліції близько 09 години 13.02.2024, жодного разу не залишав приміщення Чернігівського районного управління поліції та не був ознайомлений з підставами затримання, правами та обов'язками затриманого відповідно до частини 3 статті 42 КПК України.

Ураховуючи вищевикладене ██████████ фактично перебував у приміщенні управління поліції під контролем працівників поліції понад 17

годин. Довготривале перебування затриманих осіб у підрозділах поліції без поміщення їх до кімнат тимчасового затримання призводить до утримання їх в умовах несвободи під контролем працівників поліції у непередбачений законом спосіб, незабезпечення необхідним харчуванням, питною водою, вільним доступом до туалету тощо.

Крім того, відповідно до протоколу затримання особи, підозрюваної у вчиненні злочину 01.01.2024 о 19 годині 40 хвилин в приміщенні управління поліції старшим слідчим слідчого відділу Чернігівського районного управління поліції Волковою К.І. затриманий громадянин [REDACTED], однак згідно зауваження, зазначеного у даному протоколі захисником, [REDACTED]. фактично затримано 01.01.2024 о 17 годині в смт. Березне Чернігівської області.

Кримінальне процесуальне законодавство України чітко регламентує дії уповноважених службових осіб, які здійснюють затримання. Хід і результати проведення процесуальної дії фіксуються у протоколі, а особа є затриманою з моменту, коли вона силою або через підкорення наказу змушена залишатися поряд із уповноваженою службовою особою чи в приміщенні, визначеному уповноваженою службовою особою.

Як результат, у вищезазначених випадках службові особи поліції не зафіксували часу фактичного затримання особи, що призвело до порушень низки її прав, у тому числі, права на свободу та особисту недоторканість.

Зловживання правами затриманих осіб щодо неналежного документування моментів фактичних затримань призводить до того, що процесуальний статус особи залишається невідомим у період коли особа офіційно не була затримана, проте перебувала під контролем працівників поліції.

Факти порушень прав затриманих щодо відсутності у протоколах необхідної інформації вже знайшли своє відображення в рішеннях Європейського суду з прав людини (справа «Гриненко проти України» (заява № 33627/06), адже право на свободу та особисту недоторканість має першочергове значення у демократичному суспільстві.

Крім того, з інформації отриманої від службових осіб управління поліції, за вищезазначеними фактами службові розслідування не проводились.

5. Окрім того, при вивченні протоколів про затримання особи, підозрюваної у вчиненні злочину в окремих випадках встановлено суттєві порушення щодо їх відповідності вимогам кримінального процесуального законодавства.

Так, у порушення статті 104 КПК України службові особи управління поліції у протоколах про затримання особи, підозрюваної у вчиненні злочину, не зазначають інформацію щодо часу проведення процесуальної дії.

Зокрема, відсутній час закінчення складання протоколу у протоколах про затримання [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED].

6. У порушення вимог пункту 3 Положення про кімнати для проведення слідчих дій та інших заходів в органах і підрозділах внутрішніх справ України, затвердженого наказом Міністерства внутрішніх справ України від 18.12.2003 № 1561 (далі – Положення), підпунктів 9, 10 пункту 3 наказу Національної

поліції України від 21.07.2017 № 747 «Про оголошення вироків судів стосовно колишніх поліцейських», в управлінні поліції відсутня кімната для проведення слідчих дій.

Пунктом 7 розділу VII Інструкції передбачено, що у разі тимчасової відсутності в адміністративній будівлі органу (підрозділу) поліції спеціально відведених та облаштованих службових приміщень або недостатньої їх кількості для забезпечення повноважень поліції опитування й інші процесуальні дії з відвідувачами, запрошеними та доставленими особами можуть проводитися в службових кабінетах поліцейських, визначених керівником органу досудового розслідування, з відеофіксацією таких дій у встановленому порядку.

Відповідно до наказу Чернігівського районного управління поліції від 23.04.2024 № 271, для документування фактів доставлення осіб, проведення опитувань про обставини вчинення кримінальних правопорушень, а також проведення невідкладних та першочергових слідчих дій визначено для використання кабінети слідчого відділу управління поліції, з безперервною фіксацією слідчих дій на відеоносії.

Однак, у порушення вимог Положення та вищезазначених наказів процесуальні дії із затриманими особами проводяться в службових кабінетах без належної відеофіксації таких дій.

Зокрема, не здійснювалась відеофіксація процесуальних дій під час затримання [REDACTED].

та інших, про що зроблено відповідний запис у протоколах.

Європейський комітет з питань запобігання катуванням чи нелюдському або такому, що принижує гідність, поведженню чи покаранню у Другій Загальній доповіді [СРТ/Inf (92) 3] наголошував, що електронні записи поліцейських допитів є додатковою гарантією недопущення жорстокого поведження із затриманими особами та надають також значні переваги самій поліції, оскільки виключають безпідставні звинувачення у фізичних чи психологічних знущаннях. Наявність записів здійснених поліцією допитів також зменшить вірогідність навмисної відмови затриманих осіб від попередньо наданих свідчень.

Порушення права на професійну правничу допомогу (стаття 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, стаття 59 Конституції України, стаття 213 Кримінального процесуального кодексу України).

7. У порушення вимог пункту 17 розділу VII Інструкції в управлінні поліції не обладнано кімнату для конфіденційного побачення затриманих осіб із захисниками.

Відповідно до вимог наказу Чернігівського районного управління поліції від 23.04.2024 № 271, яким серед іншого, визначено, що з метою забезпечення прав затриманих осіб на конфіденційне побачення із захисником, тимчасово використовувати кімнату прийому громадян, у якості кімнати для

конфіденційного побачення, яка обладнана системою цілодобового відеоспостереження.

Однак, незважаючи на вимоги вищезазначеного наказу, конфіденційні побачення затриманих із захисниками проводяться в службових кабінетах працівників управління поліції.

8. Всупереч вимог пункту 20 розділу VII Інструкції, у журналі інформування центрів з надання безоплатної правничої допомоги затриманим відсутні записи про час закінчення конфіденційних побачень затриманих із захисниками.

III. РЕКОМЕНДАЦІЇ

Чернігівському районному управлінню поліції Головного управління Національної поліції у Чернігівській області забезпечити:

1. внесення до Єдиного реєстру досудових розслідувань відомостей про кримінальні правопорушення, віднесені до підслідності Державного бюро розслідувань, та невідкладне інформування територіального управління Державного бюро розслідувань відповідно до частини 4 статті 216 КПК України;

2. належну взаємодію між службовими особами управління поліції та Військовою службою правопорядку у Збройних Силах України в частині інформування про можливі адміністративні чи дисциплінарні правопорушення вчинені військовослужбовцями;

3. належну організацію проведення першочергових дій та реагування на факти самоушкодження, смерті, неналежного виконання професійних обов'язків медичними працівниками, нанесення тілесних ушкоджень ув'язненим та засудженим у Чернігівському СІЗО.

4. фіксацію фактичного часу затримання відповідно до статті 209 КПК України та своєчасну перевірку наявності правових підстав доставлення затриманих осіб до управління поліції;

5. проведення ефективних службових розслідувань за фактами можливих порушень прав затриманих осіб працівниками управління поліції;

6. дотримання вимог статті 104 КПК України в частині фіксації у протоколах інформації щодо часу закінчення складання протоколу;

7. відеофіксацію процесуальних дій в службових кабінетах, визначених наказом Чернігівського районного управління поліції від 23.04.2024 № 271.

8. проведення (тимчасово) конфіденційного побачення затриманих осіб із захисниками в кімнаті прийому громадян, яка обладнана системою цілодобового відеоспостереження;

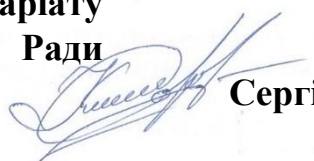
9. внесення до журналу інформування центрів з надання безоплатної правничої допомоги затриманим інформації про час закінчення конфіденційних побачень затриманих із захисниками;

До звіту додаються наступні документи та матеріали:

Фотознімки, отримані за результатами відвідування управління поліції.

Керівник групи НПМ

**Заступник начальника відділу
інспектування об'єктів контролю в
правоохоронних, судових органах та
військових формувань Департаменту з
питань реалізації національного
превентивного механізму Секретаріату
Уповноваженого Верховної Ради
України з прав людини**

Сергій КОНОПЛЯСТИЙ

Додатки до звіту

Фото 1

Фото 2

Фото 3

